

Vantaa työ- ja elinkeinotoimisto
Vernissakatu 8, PL 111,
01301 VANTAA

Uudenmaan ELY-keskus
Erikoissuunnittelija Jarno Ruotsalainen

Kotouttamislain uudistaminen (Uudenmaan ELY-keskus 2.6.2010 päivätty lausuntopyyntö)

Lähtökohtana Vantaan työ- ja elinkeinotoimisto lausuntoa antaessaan arvioi lakiesitystä paikallishallinnon toimijan näkökulmasta.

Vantaan työ- ja elinkeinotoimisto lausuu lakiluonnokseen Laki kotouttamisen edistämisestä seuraavaa:

Laki kotouttamisen edistämisestä

Palvelujen sisältö ja tuottaminen

Nykyisessä laissa ei säädellä kotouttamispalvelujen sisällöstä tai tuottamisesta.

Nykyisessä laissa työ- ja elinkeinotoimistoille on säädetty melko laaja, yksilöimätön ja määrittelemätön vastuu: tehtävänä on muun muassa edistää maahanmuuttajien kotoutumista, päävastuu työnhakijaksi ilmoittautuneiden maahanmuuttajien kotouttamisesta. Käytännössä työ- ja elinkeinotoimistot ovat huolehtineet asiakkaan tarpeista kokonaisvaltaisesti.

Vantaan työ- ja elinkeinotoimisto pitää hyvänä sitä, että lakiehdotuksen mukaisesti paikallistason kotouttamistoimenpiteiden vastuualueet selkeytetään.

Kansainvälistyvässä Suomessa maahanmuuttajaväestö kasvaa, jolloin tarvitaan joustavia, tehokkaita ja nopeita kotouttamispalveluita. Tuolloin on pyrittävä siihen, että muutokset tapahtuvat hallitusti, tasapainoisesti. Kun paikallistasolla on selkeytetty viranomaisten työnjakoa kunnan kotouttamispolitiikasta ja kotoutumista edistävästä toimenpiteistä paikallistasolla, on tuleviin muutoksiin mahdollista reagoida nopeasti ja hallitusti.

ALKUVAIHEEN PALVELUT

Perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta

Esityksen mukaan Sisäasiainministeriön koordinoimassa ja Euroopan sosiaalirahaston rahoittamassa kehittämisohjelmassa kootaan aineistoa ja kartoitetaan sisältöä kaikille maahan muuttaville tarjottavan perustiedon tuottamisen pohjaksi. Esityksen mukaa maahanmuuttajalle annetaan tietoa Suomen lainsäädännöstä, hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan yhteiskunnassa ja työelämässä, palvelujärjestelmästä sekä muista yhteiskunnan perusasioista. Listaus on hyvin yleisluonteinen, laaja ja kunnianhimoinen. Sinänsä ikävää, että työjoudutaan tekemään määräaikaisen ESR-rahoituksen turvin. Suuri haaste on tiedontarpeen laajuudesta huolimatta rajoittaa tieto oleelliseen, määrittää oleellisuus ja koordinoida tietojen päivitys lainsäädäntömuutosten ym. johdosta muuttuvaan tietopakettiin.

Haasteena on myöskin koota jo nyt voimassaoleva sähköinen tietopaketti, eri info-palvelupisteistä saatava tieto.

Ohjauksen ja neuvonnan antaminen

Esityksessä ehdotetaan, että kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston olisi annettava maahanmuuttaja-asiakkaalle riittävää ja asianmukaista ohjausta, opastusta ja neuvontaa työelämästä ja kotoutumista edistävistä toimenpiteistä ja palveluista sekä tiedotettava niistä riittävästi. Jotta nämä palvelut pystytään antamaan edellytetään työnjakoa kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston välillä. Tämä edellyttää molempien viranomaistahojen kouluttamista.

Alkukartoitus

Työ- ja elinkeinotoimistoissa työskentelevien virkailijoiden osaamista tulisi kehittää ja tarjota virkailijoille koulutusta, jotta he pystyisivät vastaamaan vaatimukseen tehokkaasta ohjauksesta ja neuvonnasta, opastuksesta.

Ottaen huomioon alkukartoituksen laajuus esim. lyhyt haastattelu, osaamisen testaaminen, osaamisen tunnistaminen, tutkintojen tunnistamiseen liittyvä selvitys, tutkintojen täydentämistarpeeseen liittyvä selvitys, kielitason testaaminen, oppimisvalmiuksien testaaminen, tulee huomioida työ- ja elinkeinotoimiston henkilökunnan osaamistarpeen nostaminen, kouluttaminen sekä riittävien työvoimakoulutukseen varattujen määrärahojen varaaminen osittain ostopalveluina hankitun alkukartoituksen suorittamiseen.

Ostopalveluina hankittu palvelu ulkopuolisilta edellyttää tarkkaa ohjeistamista, jotta tuotetut palvelut vastaavat yhteismitallisesti, tasapuolisesti eri maahanmuuttajaryhmien palvelutarpeisiin. On mahdollista, että kysyntä herättää eri tasoisia, eri hintaisia palveluntarjoajia, jolloin kilpailuttamiseen velvoittavat toimenpiteet tulee ennakoita jo etukäteen nopeiksi ja tehokkaiksi. Paikallisilla ELY-keskuksilla on suuri rooli esimerkiksi nyt jo alueidensa lukuisten projektien koordinoimisessa niin, että projektein palvelut on kohdennettu oikeille ryhmille, oikean sisältöisinä, jotta ne parhaalla mahdollisella tavalla esimerkiksi kartoittavat ja parantavat

maahanmuuttajien työmarkkinavalmiuksia sekä tukevat heitä työllistymään ja koulutukseen.

Olisi tärkeää, että nyt jo työ- ja elinkeinotoimistojen resurssit varmistettaisiin uusien, osittain Vantaalla jo ns. aiesopimuksen kautta tulleiden tehtävien laadukkaan suorittamisen varmistamiseksi. Täsmennettyihin, osittain uusiinkin tehtäviin tarvitaan määrällisesti, osaamistasoltaan riittävä henkilökunta. Työ- ja elinkeinotoimiston virkailijoilta vaaditaan verrattuna aikaisempaan jäsennellympää, laaja-alaisempaa ja monimuotoisempaa osaamista. Luonnollisesti resursoinnissa tulee huomioida pitkänaikavälin toimintamallien suunnittelu ja rakentaminen, johon ei sovi määräaikaiset, lyhytkestoiset virkasuhteet. Henkilökunnan pitkäkestoinen, syvälinen kouluttaminen ei ole järkevää, ekonomista silloin kun toiminta perustuu määräaikaisiin virkasuhteisiin, jatkuvasti vaihtuvaan henkilöstöön. Vantaan työ- ja elinkeinotoimistolla olisi hyvä tilaisuus rakentaa ja valmistella ns. aiesopimuksen myötä toimivat, tehokkaat toimintatavat niin, että kotouttamislain tavoitteet saataisiin käytäntöön mahdollisimman nopeasti. Tämä nopeuttaisi hyvien käytäntöjen, toimenpiteiden vakiinnuttamista ja sisällyttämistä osaksi normaali-palveluita.

Lakiesityksessä lain soveltamisalaksi määritellään kaikki henkilöt, joilla on voimassaoleva oleskelulupa tai joiden oleskelu on rekisteröity tai joille on myönnetty oleskelulupakortti ulkomaalaislain mukaisesti. Tämä laajennus lisäisi huomattavasti mm. työ- ja elinkeinotoimistojen maahanmuuttaja-asiakkaiden määrää. Uusien ryhmien myötä myös palvelujen sisältö ja niiden tarjoaminen muuttuisi.

Vantaan työ- ja elinkeinotoimisto ei voi henkilöresurssien uudelleen-kohdentamisella helpottaa toimiston maahanmuuttajapalvelujen tilannetta.

Osittain lakiesitys edellyttää virkailijoilta myös poisoppimista, jotta toimenpiteiden painopistettä siirretään kotouttamissuunnitelman alkuvaiheeseen. Tämä toisaalta on linjassa muidenkin työvoimapalvelulain mukaisten palvelujen tarjoamisessa tehokkaasti heti työttömyyden alkuvaiheessa (ns. alkukartoituspalvelut).

Huomioitavaa on se, että maahanmuuttajalla on paljon erilaisia tiedontarpeita, joita esiintyy hänen maahantulonsa jälkeen. On tärkeää, että työ- ja elinkeino-toimiston virkailijoilla on käytössä kattava tietopaketti, lähinnä apuna asiakkaan ohjaamiseksi oikean viranomaisen luo asioissa, joissa te-toimiston virkailijalla ei voi olla virka-vastuuta ohjeiden ja neuvojen antamisessa esimerkiksi toimintaohjeita maahan-muuttajalle kun hänen työsuhteensa on purettu, hänet on irtisanottu ilman perusteita, työsuhteen ehtoja muutettu työsuhteen aikana yksipuolisesti työnantajan toimesta, tilanteita, joissa maahanmuuttaja työntekijä ei saa palkkaa, osa palkasta pidätetään vuokrana, korvauksen koulutuksesta, ylläpidosta jne., kotouttamis-toimenpiteiden aikana maksettavien korvausten määräytyminen ja suuruus. Oikean tiedon jakamiseen liittyy suuri vastuu, mikä tulee huomioida viraston ja virkaili-joiden toimivaltuuksissa ja toimiston vastuualueessa.

Maahanmuuttajan muuttaessa Suomeen alkuvaiheessa tarvitaan yhteydenotto lukuisine viranomaiseen, ennenkuin käytännön asiat on saatu hoidettua: poliisi, maistraatti, kela, verottaja.

Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma tulee laatia nykyistä nopeammin ja toimenpiteeseen pääsemistä on nopeutettava. Tämä edellyttää mm. henkilöresursseja työ- ja elinkeinotoimistoissa, koulu- ja kotoutumiskoulutuksen lisäämistä. Kotoutumiskoulutuksen määrää on lisättävä, jolloin koulutuksen saatavuus paranee.

Lakiehdotuksen mukaan maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti hänen omien tavoitteidensa, työ- ja koulutushistoriansa sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhdeksi vuodeksi. Vantaan työ- ja elinkeinotoimistoon tulee tämän hetkisen lain voimassa ollessa vuosittain keskimäärin n. 300-400 uutta maahanmuuttaja-asiakasta. Ehdotettu muutos ensimmäisen kotoutumissuunnitelman keston lyhentämisestä verrattuna nykyiseen lakiin/käytäntöön sekä kotoutumissuunnitelman piiriin kuuluvien maahanmuuttaja-asiakasryhmien kasvaessa Vantaan työ- ja elinkeinotoimisto epäilee, että lakiehdotuksessa esitettyä maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman tekoa ei em. johtuen pystytä tarjoamaan halutulla tavalla. Lakiesityksestä jää hiukan epäselväksi se, joutuuko maahanmuuttaja-asiakas uusimaan kotoutumissuunnitelmansa ensimmäisen vuoden jälkeen vaikka hän osallistuisi yli vuoden kestävään toimenpiteisiin.

Lakiehdotuksen mukaan kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto käynnistävät kotoutumissuunnitelman laatimisen yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Vantaan työ- ja elinkeinotoimisto esittää huolensa siitä, että esimerkiksi vajavaisesta henkilöresursoinnista johtuen kunta ei pysty vastaamaan esitettyyn työnjakoon kyllin tehokkaasti.

Maahanmuuttajalla ei ole kotoutumissuunnitelmassa sovittuun toimenpiteeseen subjektiivista oikeutta. On kuitenkin erittäin tärkeää toimenpiteisiin sitoutumisen kannalta, että ko. toimenpiteitä on tarjolla/saatavilla nopeasti ja riittävästi.

Tehtäväjaon osalta on luonnollista ja järkevää, että työ- ja elinkeinotoimistojen erillisenä jopa päätehtävänä on työnhaun edistäminen ja työnhakua edistävät palvelut. Tämä on lähellä toimiston peruspalveluja ja toimisto voi näin käyttää asiantuntemustaan alueensa työmarkkinoiden asiantuntijana ja toimijana. Kotoutumisessa työllistymisellä on keskeinen merkitys.

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena olisi, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä keskimäärin tason B1.1 (toimiva peruskielitaito). Asetettu tavoitetaso tuntuu korkealta, koska tällä hetkellä käytännössä suuri osa maahanmuuttajista saavuttaa tason A2.2 ja osa jää jopa myös tämän tavoitetason alapuolelle. Tällä hetkelläkin tarjotaan tasokasta ja hyvää kielikoulutusta maahanmuuttajille.

Omaehtoinen opiskelu

Vantaan työ- ja elinkeinotoimiston mielestä ehdotettu enimmäisajan rajaaminen 24 kk heikentäisi maahanmuuttajien mahdollisuuksia esimerkiksi ammatilliseen opiskelun suhteen, jotka voivat kestää yli tuon 24 kk.

Yleisenä huomiona voidaan lausua, että on hyvä, että lakiesitys on rakennettu ajatuksella, että sen sisältö tulee rakentaa kohtuullisen väljäksi, jotta paikallinen toteutus ja toimintamuodot mahdollistuisivat.

Työ- ja elinkeinotoimiston toiminnan kannalta toiminnan pusertaminen vuosittaisiin budjettikehykseen estää/ hankaloittaa pitkäkestoisen toiminnan suunnittelua ja toteutusta.

Yksikön päällikkö,

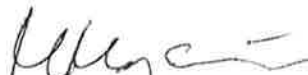
Vantaan TE-toimisto, Uudenmaan työlupayksikkö

Sinikka Hyypä

Palvelulinjan johtaja,

Vantaan TE-toimisto

Mikko Mykkänen

TE-toimiston johtaja

Vantaan TE-toimisto

Raimo Hokkanen

